

ریشه‌یابی چالش‌های زندگی مشترک امروزی از زبان دکتر زهراروح الهی امیری

مودت و رحمت اصل مهم روابط همسران

«یکی از روشن‌ترین جلوه‌گاه‌ها و موارد خودنمایی مودت و رحمت، جامعه کوچک خانواده است، چون زن و شوهر در محبت و مودت ملازم یکدیگرند و این دو با هم و مخصوصاً زن، فرزندان کوچک‌تر را رحم می‌کنند، چون در آنها ضعف و عجز مشاهده می‌کنند و می‌بینند که طفل صغیرشان نمی‌تواند حوائج ضروری زندگی خود را تأمین کند، لذا آن محبت و مودت و ادارشان می‌کند به این که در حفظ و حراست و تغذیه، لباس، منزل و تربیت او بکوشند و اگر این رحمت نبود، نسل به کلی منقطع می‌شد و هرگز نوع بشر دوام نمی‌یافت.» این بخشی از بیانات رهبر معظم انقلاب در دیدار اخیر ایشان با جمع اقشار بانوان است. آنچه رهبر معظم انقلاب همواره بر آن تأکید دارند، عشق و ایثار به عنوان حلقه مفقوده زیست شهرنورد امروزی ایران است که لازمه نشر آن، تبیین حقایق و تعریف مفهوم مودت و رحمت است. برای روشن‌نگری این مفهوم مهم پس از تماس‌های متعدد موفق به گفت‌وگو با دکتر زهراروح الهی امیری از بانوان نخبه دانشگاهی شدیم. ایشان مادری نمونه است که در کنار مسئولیت الهی همسر بودن، امر مدیریت و رهبری خانواده را هم به عهده دارد و معتقد است گذشت، چشم‌پوشی و مسئولیت‌پذیری در کنار احترام متقابل می‌تواند بنیان خانواده را با استحکام جامعه پیاویزد. در ادامه این مطلب برای آگاهی بیشتر از راهکارهای افزایش روحیه عشق و ایثار بین زوجین گفت‌وگو با پژوهشگر تاریخ اسلام و عضو هیأت علمی دانشگاه (باقرالعلوم علیه السلام) را می‌خوانید.

حسین محمدی اصل

چاردیواری

■ برای شروع بحث امروز نظرتان چیست که سراغ مفهوم شناسی مودت و رحمت برویم؟

یکی از جلوه‌های مودت و رحمت در کلام خداوند هستی بخش در سوره مبارکه روم، آیه ۲۱ آمده است. این آیه بیانگر عمق توجه خالق یکتا به مسأله مودت و رحمت بین همسران است و آن را به وضوح نشان می‌دهد. در این آیه می‌فرماید: «و از نشانه‌های او آن است که از جنس خودتان همسرانی برای شما آفرید تا در کنار آنان آرامش یابید و میان شما و همسران‌تان علاقه شدید و رحمت قرار داد؛ بی‌شک در این (نعمت الهی) برای گروهی که می‌اندیشند نشانه‌های قطعی است.» در تفسیر این آیه اهل نظر مطالب متعددی را مطرح کرده‌اند که نشان دهنده نوعی تفاوت مفهومی بین واژگان مودت و رحمت است. استعمال این دست کلمات در کلام... مجید خود نشان دهنده آن است که خداوند از جانمایی این کلمات منظور و هدفی مشخص دارد. کلمه مودت از مصدر مهرورزی می‌آید و واژه از مصدر دلسوزی سرچشمه می‌گیرد. پس در جمع‌بندی کلی از آیه فوق‌الذکر، می‌توان گفت مودت و رحمت، ترکیبی از مهرورزی و دلسوزی است. البته مودت سرچشمه مفهوم بزرگ‌تری چون رحمت است که در آخر ایثار و از خودگذشتگی را رقم می‌زند.

مودت و دوست داشتن در رابطه زن و شوهر جنبه متقابل دارد اما رحمت به نقطه ایثارگری یک جانبه و از خودگذشتگی آنها در کنار یکدیگر می‌پردازد و روایتگر خدمات متقابل یا بلاعوض آمیخته با گذشت همسران نسبت به یکدیگر است. بقای جامعه نیازمند وجود هر دو شکل همراهی است و خانواده به عنوان بخشی از اجتماع میدان بروز ظهور چنین روشی است. دوستی و ایثار بخشی از اصول سیره معصومان است و قطعاً حافظ ثبات جامعه و بنیان خانواده خواهد بود.

■ نقش زن و شوهر در شکل‌گیری مودت و رحمت چقدر است؟

با توجه به این که مودت یک مسأله دو طرفه است و نمونه آن ابراز علاقه زن و مرد به یکدیگر است، رحمت دلسوزی فرد نسبت به دیگری است و ویژگی یکطرفه بودن دارد. رحمت این نیست که طرف مقابل به شما دوستی نشان بدهد و انتظار جبران داشته باشد. ابراز علاقه و دلسوزی نسبت به فردی صورت می‌گیرد که حتی انتظار پاسخ از او را نمی‌توانید داشته باشید و هیچ توقعی در این ابراز محبت وجود ندارد. از جمله ویژگی‌هایی که در مفهوم رحمت وجود دارد شامل عفو و گذشت نسبت به دیگران، چشم‌پوشی بر خطاها و

نادیده گرفتن برخی اشتباهات نیز می‌شود. در مفهوم رحمت به انجام تکلیف نیز توجه می‌شود یعنی شما در صورتی که طرف مقابل وظایف خود را انجام ندهد در کمال ایثار اقدام به ادای تکلیف می‌کنید. تا اینجا سه نکته مبنایی برای ایجاد مودت و رحمت مطرح شد که خداوند تعالی آن را مورد تأکید قرار داده، زیرا به اعتقاد مفسران، خداوند این دو مفهوم را هنگام برقراری بین دو انسان قرار داده است.

■ جایگاه چشم‌پوشی از خطاها و نقص‌ها در رابطه زن و شوهر کجاست؟

همانطور که بیان شد یکی از مهم‌ترین راه‌ها برای ایجاد مودت بین دو فرد، چشم‌پوشی است. از ویژگی‌های مهم رحمت، توانمندی فرد در چشم‌پوشی از خطاهاست. برکات نادیده گرفتن خطاهای دیگران می‌تواند محبت بین همسران را برانگیزد و محبت طرف مقابل را نسبت به شما جلب کند. از خودگذشتگی موجب رشد روابط میانی زوجین خواهد شد، البته چنین نوع مرادده‌ای در ارتباطات میان فردی در جامعه هم وفاق‌آفرین خواهد بود.

مودت در خانواده تبدیل به ایثار و فداکاری در جامعه خواهد شد و در میان مردمی که با این رویکرد به مرادده می‌پردازند روحیه بخشش و جوانمردی

تقویت می‌شود که به تبع آن شاهد کاهش آسیب‌های اجتماعی، تصحیح رفتارها و ترمیم شکاف‌ها خواهیم بود. عفو و گذشت در روابط زن و مرد نیز تنش‌ها را کاهش می‌دهد و همگرایی و دوستی را دوچندان خواهد کرد. آیات الهی که تأکید دارند، این که قرآن مجید بر سه واژه «گذشت، چشم‌پوشی، ایثار» تأکید می‌کند، سه مرحله‌ای که خداوند برای ترمیم ارتباط میان فردی در نظر می‌گیرد و اگر بین همسران رواج پیدا کند می‌تواند به حذف اختلافات و درگیری زن و مرد کمک کند.

■ تکلیف مسئولیت‌پذیری زن و مرد در مقابل عشق و از خودگذشتگی آنها کجاست؟

متأسفانه مسأله‌ای که امروزه در میان زنان و مردان به وجود آمده است موضوع کم‌کاری زوجین نسبت به مسئولیت‌هایی است که متوجه آنهاست. این بیشتر بر اساس تفکرات فردگرایانه و خودخواهانه‌ای است که در جوامع مدرن وجود دارد.

■ یعنی شما فکر می‌کنید کم‌تعهدی امروز برخی زن و شوهرها حاصل خودخواهی است؟

بله. توجه بیش از حد جوامع مدرن امروز به مطالبات فردی و چشم‌پوشی آنها از مطالبات خانواده و زندگی مشترک علاوه بر این که ثمر بخش نبوده بلکه توسعه